

KALORIMETRICKÝ SPÔSOB VYHODNOCOVANIA A KVANTIFIKÁCIA AKTIVITY MLETEJ GRANULOVANEJ VYSOKOPECNEJ TROSKY (VPT)

JEŽO Ľubomír, ING., PhD., Považská cementáreň, a.s., Ladce, SK,
PALOU T. Martin, Prof., ING., DR., Slovenská akadémia vied, FCHPT STU, BA,

Pred rokom prednáška na tomto mieste

- PREDIKTÍVNY SPÔSOB VYHODNOCOVANIA A KVANTIFIKÁCIA AKTIVITY MLETEJ GRANULOVANEJ VYSOKOPECNEJ TROSKY – tá sa už dlhé roky využíva tak v cementárskom, ako i v betonárskom priemysle – jej aktivita sa vlni hodnotila na základe vývoja tuhúcej pasty vo Vicatovom prístroji .
- bol širšej stavebnej verejnosti predstavený novozavedený tzv „Ladecký súčiniteľ“ ako súčin troch rozhodujúcich fyzikálno-chemických faktorov, z ktorého je možné prediktívne vypočítať aktivitu a tak aj mieru kvality VPT

LADECKÝ SÚČINITEĽ, alternatívne SAM_{VPT} - teoretický výpočet

- kde jednotlivé symboly označujú :
- K_s = koeficient sklovitosti – obsah sklovitej fázy,
- M_z = modul zásaditosti vyjadrujúci podiel zásadotvorných a kyslotvorných prvkov vo forme hmotnostného podielu základných oxidov vo VPT
- MP = merný povrch stanovený Blaineho metódou
- **Súčiniteľ Aktivity Mletej VPT, SAM_{VPT} , L_s , rozmer (m^2/kg)**

$$SAM_{VPT} = L_s = K_s M_z MP$$

Nová inštrumentálna metóda

- Teraz je tu posúdená aktivita VPT z iného uhla pohľadu, pretože vlni predstavená experimentálna metóda automatickým Vicatovým prístrojom je náročná na zabezpečenie tohto špecifického a drahého prístroja, teda predstavujem dostupnejší, resp. alternatívny spôsob experimentov – na jednoduchom izotermickom kalorimetri s výstupom na tlačiareň.

STN EN 15 167-1

(metóda porovnávací – indexovítá)

Normovou metódu pre sledovanie aktivity je stanovenie indexu aktivity po 7 a 28 dňoch, kedy sa indexom, resp. percentom porovnávajú 7 a 28 dňové pevnosti v tlaku u zmesi cementu s 50 %-nou náhradou sledovanej VPT a u rovnakého čistého cementu druhu CEM I 42,5, alebo vyššej pevnostnej triedy . Index aktivity na úrovni minimálne 70 % 28 dňovej pevnosti v tlaku je pre bežné cementárske VPT podľa normy postačujúce.

Nevýhody tohto normového spôsobu vyhodnocovania kvality :

- 1./ relatívne dlhý čas, než je známy výsledok – pevnosti sa stanovujú po 28 dňoch uloženia normových trámčekov vyrobených zo sledovanej VPT a cementu
- 2./ relatívne vysoká prácnosť
- 3./ potreba špecializovaného laboratória s regulovanou teplotou s viacerými veľmi drahými meracími prístrojmi
- 4./ široká škála dosahovaných výsledkov s vysokým variačným koeficientom medzi rôznymi laboratóriami

Obecné znalosti v kvalitatívnom hodnotení VPT

Aktivita VPT je závislá od viacerých fyzikálno-chemických faktorov, zvyšuje sa s :

- so zvyšujúcim sa podielom sklovitej fázy, ktorá je v termodynamicknej nerovnováhe
- so zvyšujúcim sa modulom zásaditosti, t.j. s vyšším pomerom $(\text{CaO}+\text{MgO})/(\text{SiO}_2+\text{Al}_2\text{O}_3)$,
- so zvyšujúcim sa modulom aktivity $(\text{SiO}_2 / \text{Al}_2\text{O}_3)$,
- so znižujúcim sa podielom Al_2O_3 , Fe_2O_3 , MnO , a ďalších kovov, či ich oxidov
- so zvyšujúcim sa podielom Na_2O , K_2O ,
- s jemnejším mletím, t.j. so zvyšujúcim sa merným povrchom,
- s rastúcou alkalitou prostredia vplyvom rozpustných slinkových minerálov

Podstata nového – ďalšieho, resp. alternatívneho riešenia

- Sledovať a klasifikovať aktivitu mletej VPT v súčinnosti s alternatívnou fyzikálnou metódou aj bez nutnosti prácneho overovania pevností, je možné aj iným spôsobom, v podstatne kratšom období **kalorimetrickou metódou** –, ktorá urýchli celý proces z 28 dní na rádovo niekoľko dní.

Kalorimetrické hodnotenie hydraulických zložiek

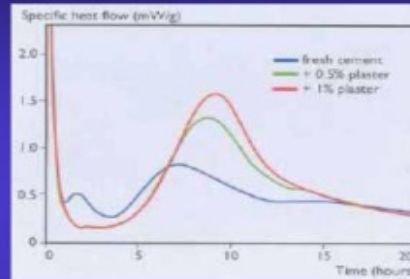
- Princíp je v tom, že citlivým wattmetrom sa meria príkon ventilátora (značenie P v miliwatoch), ktorý udržiava teplotu hydratovanej vzorky - t.j. exotermickej reakcie, na zvolenej teplote – v našom prípade vždy normou určených $20\text{ }^{\circ}\text{C}$, teda v grafickom vyjadrení na osi y je tepelný tok dQ/dt prebiehajúcej exotermnej reakcie a na osi x je postupujúci čas hydratácie.

Prístrojové vybavenie v PCLA a.s.

(TAM Air Calorimeter)

- Isothermal calorimeter
- Able to capture initial heat
- Eight channels
- Small sample
- Less labor intensive
- Good accuracy
- More reproducible
- About \$8,000

$$P = \varepsilon \left(U + \tau \frac{dU}{dt} \right)$$

P	Thermal power / W
ε	Calibration coefficient / W.V ⁻¹
τ	Time constant s

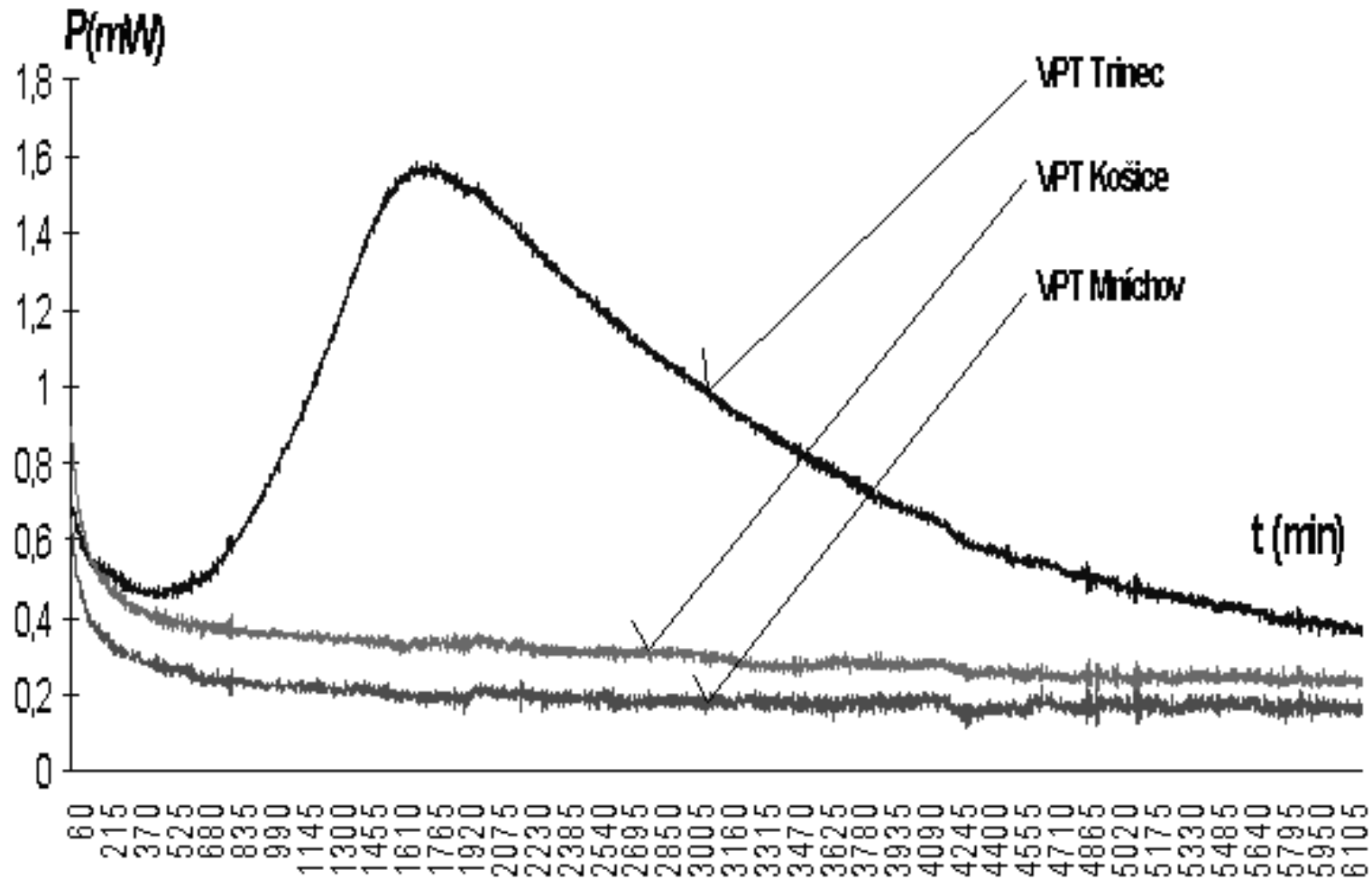

Z rady experimentov je možné na základe dlhodobého pozorovania desiatok VPT v PCLA ich vhodnosť do cementu i betónu rozdeliť na základe rýchlosti hydratácie s vodou do troch stupňov :

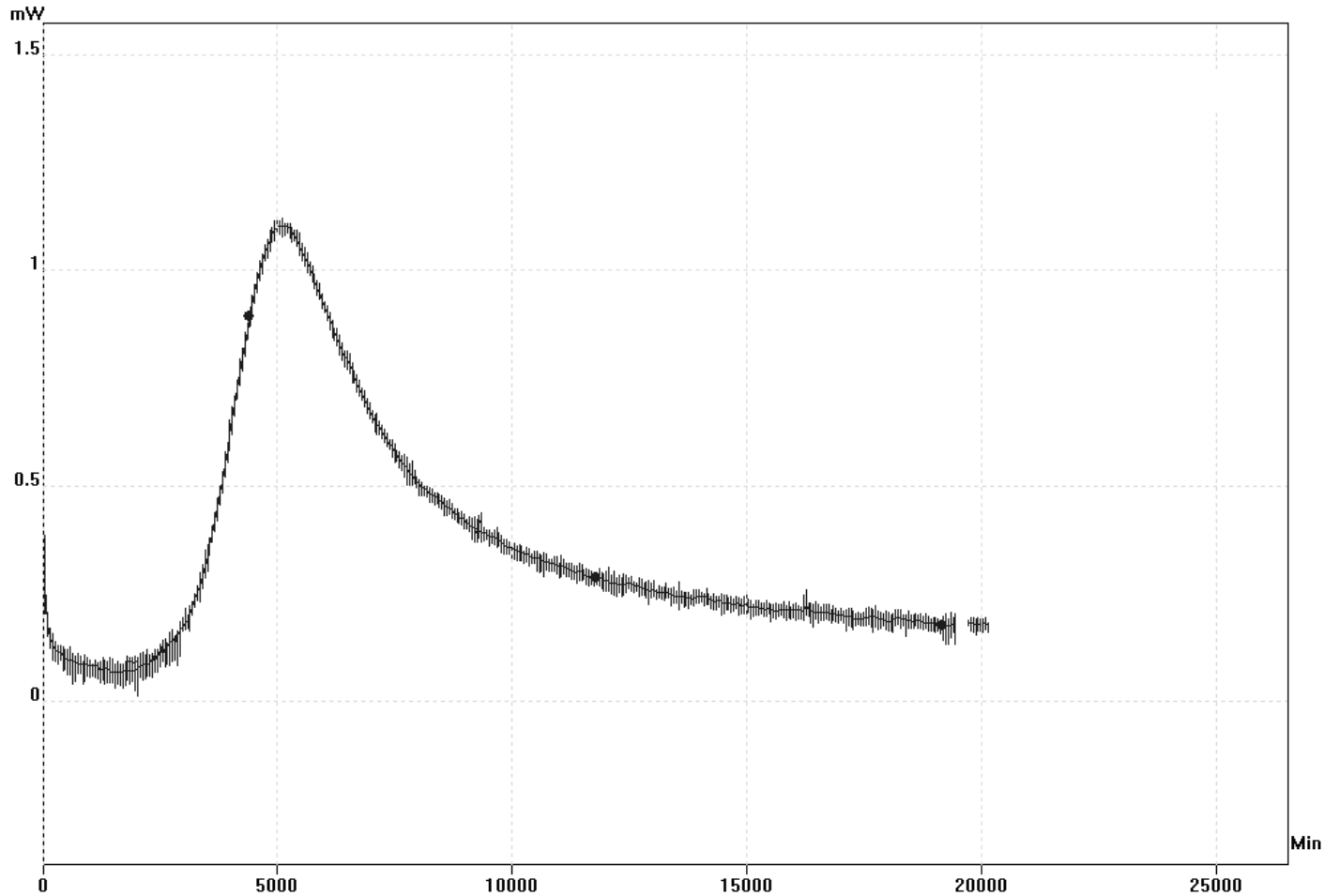
- 1. st. vyššie aktívna,
- P_{max} je v čase do 3 dní,
-
- 2. st. stredne aktívna,
- P_{max} je v čase 4 – 6 dní,
-
- 3. st. nižšie aktívna,
- P_{max} je v čase viac ako 6 dní,

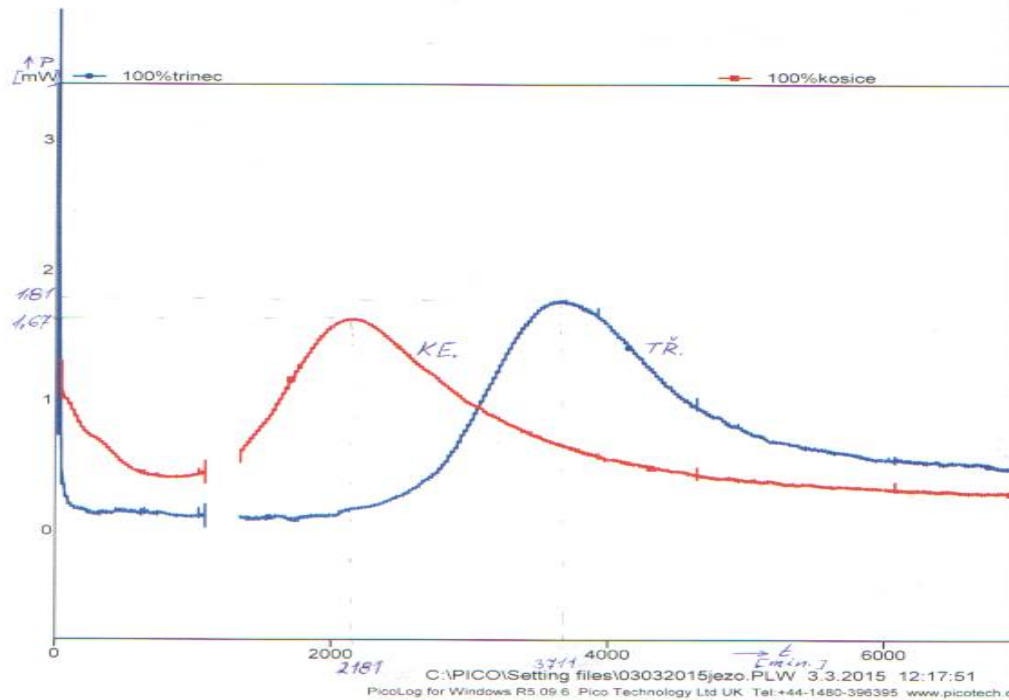
Obr.1 Příklady hydratačných kriviek 3 rôznych VPT – jedna veľmi aktívna, dve nízkoaktívne

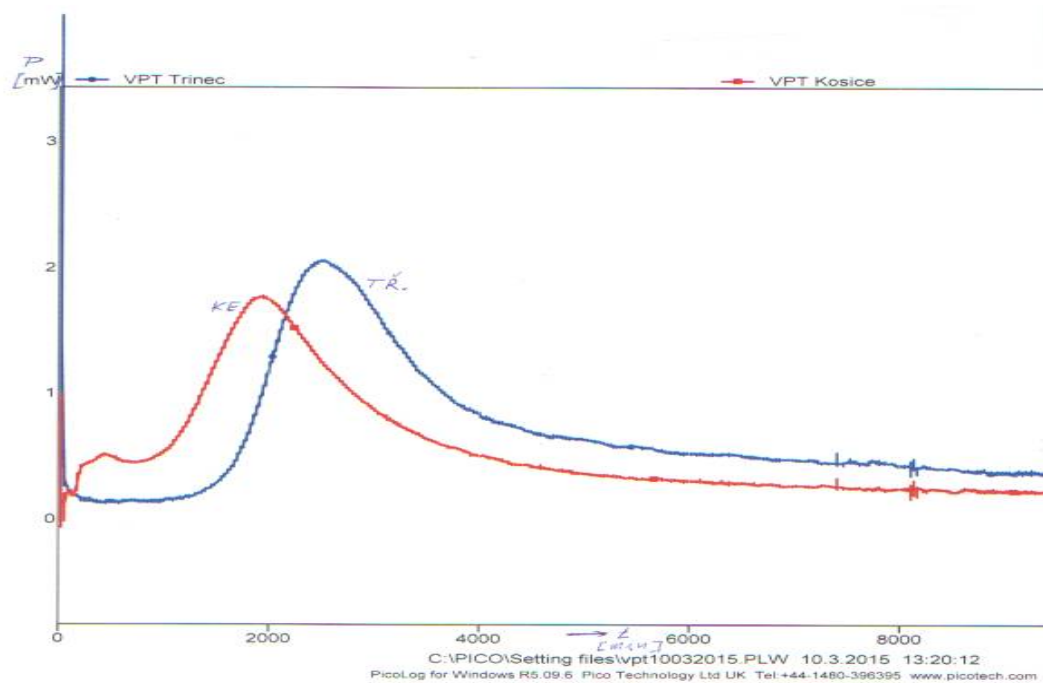
Obr. 2 Príklad hydratačnej krivky konkrétnej stredne aktívnej VPT z Třinca

Obr. 3 Príklad hydratačnej krivky vyššie aktívnych VPT

Obr. 4 Príklad hydratačnej krivky d'alších vyššie aktívnych VPT

Vývoj hydratačního tepla dvou VPT v J/g z Obr. 3

Třinecké železářny	70.5 J/g/7d	$t_{\max.}$ 3711 min
US Steel Košice	72.2 J/g/7d	$t_{\max.}$ 2181 min

Vývoj Indexu aktivity dvou VPT v % po 28 a 90 dňoch z Obr.3

- Třinecké železárny 94,2 %/28 d 101,7 %/90 d
- US Steel Košice 104,0 %/28 d 108,5 %/90 d

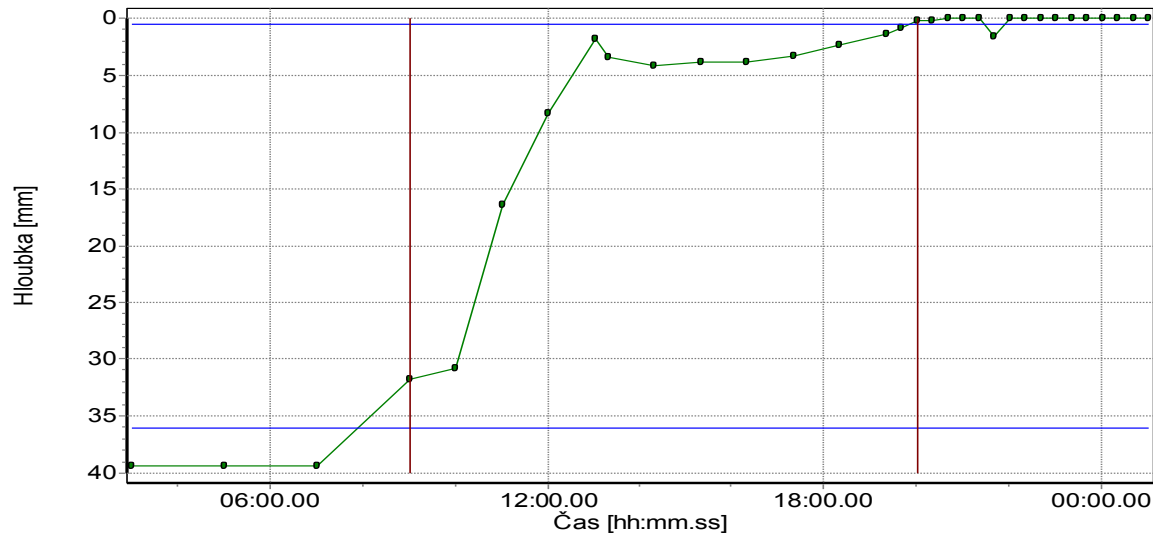

Klasifikácia aktivity na základe P_{max} pri ich hydratácií s vodou, súvislosti s L_s

- 1. st. vyššie aktívna, P_{max} je v čase do 3 dní, ... $L_s = 400 - 500 \text{ m}^2/\text{kg}$
- 2. st. stredne aktívna, P_{max} je v čase 4 – 6 dní, ... $L_s = 300 - 400 \text{ m}^2/\text{kg}$
- 3. st. nižšie aktívna, P_{max} je v čase viac ako 6 dní, ... $L_s = 200 - 300 \text{ m}^2/\text{kg}$,

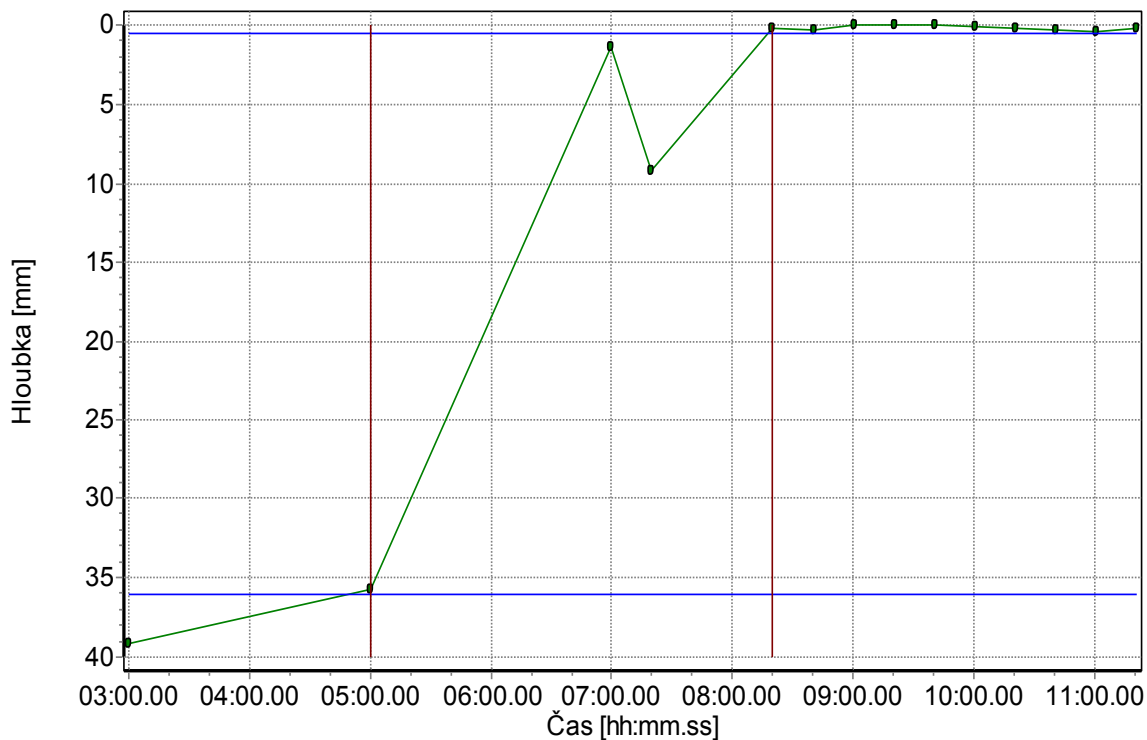
Súvislosti s Vicatovou krivkou vyššie aktívnej VPT z Třinca z predchádzajúceho porovnania

Počiatok-auto: **36,0** [mm] Počiatok: **540:11** [min:sec]
Koniec-auto: **0,5** [mm] Koniec: **1201:13** [min:sec]

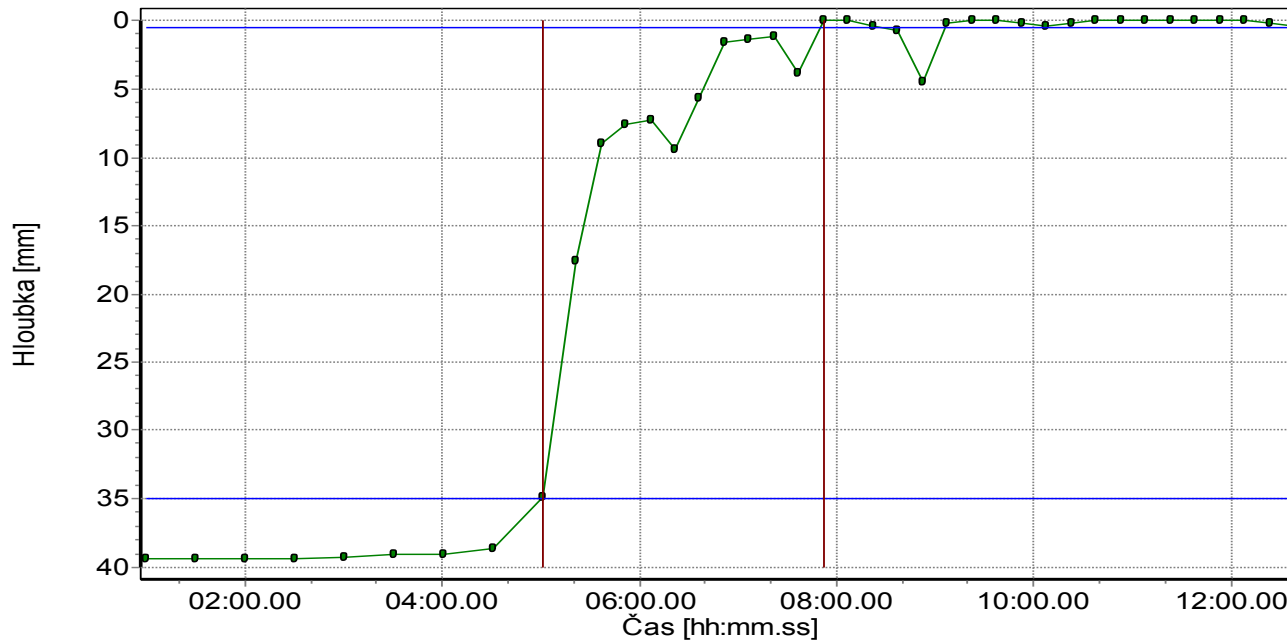
Súvislosti s Vicatovou krivkou vyššie aktívnej VPT z predchádzajúceho porovnania – skreslené prvé meranie

Počiatok-auto: **36,0** [mm] Počiatok: **300:07** [min:sec]
Koniec-auto: **0,5** [mm] Koniec: **500:20** [min:sec]

Súvislosti s Vicatovou krivkou vyššie aktívnej VPT z Košíc predchádzajúceho porovnania – skorigované druhé meranie

Počiatok-auto: **35,0** [mm] Počiatok: **301:09** [min:sec]
Koniec-auto: **0,5** [mm] Koniec: **472:07** [min:sec]

Praktický význam Ls - nielen suchá informácia

- Na strane výrobcu (železiarne) – porovnávacou metódou má možnosť sledovať a kvantifikovať svoj výstupný produkt a **optimalizovať** svoj technologický postup nielen z pohľadu výroby finálneho produktu – železa, ale aj vedľajšieho produktu - granulovanej VPT.
- Na strane spracovateľa (cementárne) – porovnávacou metódou má možnosť vyvinúť určitý tlak na dodržiavanie dohodnutých kvalitatívnych vlastností u výrobcu VPT
- Na strane spotrebiteľa (betonárov) - korekcia, či optimalizácia množstva použitej mletej VPT do betónu
- V cementárenskom priemysle je možné pri včasnom a operatívnom sledovaní Ls vykonávať určitú korekciu množstva VPT pri namieľaní cementov druhu CEM II a CEM III a tak optimalizovať jemnosť namieľania cementu pri zachovaní jeho konštantnej kvality, resp. maximalizovať obsah VPT v cementoch.

Ďakujem za pozornosť.

